

Allochtonenprognose 2008–2050: naar 5 miljoen allochtonen

Joop Garssen en Coen van Duin

Volgens de nieuwe allochtonenprognose zal Nederland in 2050 bijna 5,0 miljoen allochtonen tellen, 1,8 miljoen meer dan op dit moment. Niet-westerse allochtonen nemen het grootste deel van de toekomstige bevolkingsgroei voor hun rekening. In 2050 zal hun aantal 3,0 miljoen bedragen, tegen 1,8 miljoen in 2009. Het aandeel van de niet-westerse allochtonen in de totale bevolking groeit daarmee van 10,8 naar 17,2 procent. Niettemin daalt het aandeel van de niet-westerse allochtonen in het totaal van de geboorten. Op dit moment is nog een op de zes pasgeborenen een (tweede generatie) niet-westerse allochtoon. In 2020 zal dit aandeel zijn teruggelopen tot een op de acht. Het aantal geboorten zal vooral onder Marokkanen en Turken sterk dalen. De aanwezigheid van niet-westerse allochtonen vormt voorlopig nog een lichte rem op de vergrijzing. In 2050 zal echter 17,5 procent van de niet-westerse bevolking 65 jaar of ouder zijn. Daarmee is de niet-westerse bevolking dan even sterk vergrijsd als de huidige autochtone bevolking.

1. Inleiding

Om het andere jaar brengt het CBS een prognose uit van de allochtone bevolking van Nederland, als verbijzondering van de nationale bevolkingsprognose. Deze allochtonenprognose beschrijft de verwachte ontwikkeling van het aantal allochtonen naar geslacht, leeftijd, generatie en herkomstgroep (zie ook kader *Allochtonen naar generatie en herkomst*). Dit artikel beschrijft de belangrijkste uitkomsten van de vijfde allochtonenprognose, die betrekking heeft op de periode 2008–2050.

Uitgebreide verslagen van de veronderstellingen over immigratie en emigratie zijn gepresenteerd in Nicolaas (2009a) en Nicolaas (2009b). De veronderstellingen over immigratie zijn gebaseerd op een onderscheid naar migratiemotieven: arbeidsmigratie, asielmigratie en volgmigratie (gezinsvorming en -hereniging). De veronderstellingen over emigratie zijn gebaseerd op emigratiekansen, waarbij onderscheid wordt gemaakt naar verblijfsduur. De veronderstellingen over de geboorte van allochtonen worden verderop in dit artikel toegelicht.

In de allochtonenprognose is sterfte, vergeleken met de drie andere demografische componenten, van ondergeschikte betekenis. De sterftecijfers van de westers allochtone bevolking wijken maar weinig af van die van de autochtonen, terwijl sterfte in de niet-westerse bevolking vanwege een jeugdige leeftijdsopbouw nog betrekkelijk zeldzaam is. Voor de allochtonenprognose zijn om deze reden geen afzonderlijke veronderstellingen over de sterfte opgesteld, maar is uitgegaan van de veronderstellingen

over de sterfte voor de totale Nederlandse bevolking zoals beschreven in Van der Meulen et al. (2009).

Conform de vorige allochtonenprognoses worden de volgende herkomstgroepen onderscheiden: niet-westerse allochtonen (waaronder allochtonen uit de landen/gebieden Turkije, Marokko, Suriname, Nederlandse Antillen en Aruba, Afrika (exclusief Marokko), Azië (exclusief Indonesië en Japan) en Latijns-Amerika (exclusief Suriname, Nederlandse Antillen en Aruba)) en westerse allochtonen (waaronder allochtonen uit de landen/gebieden Indonesië (inclusief personen uit voormalig Nederlands-Indië), de Europese Unie (26 landen; exclusief Nederland), overige Europese landen (exclusief Turkije) en overige (niet-Europese) landen (Japan, Noord-Amerika en Oceanië)).

Allochtonen naar generatie en herkomst

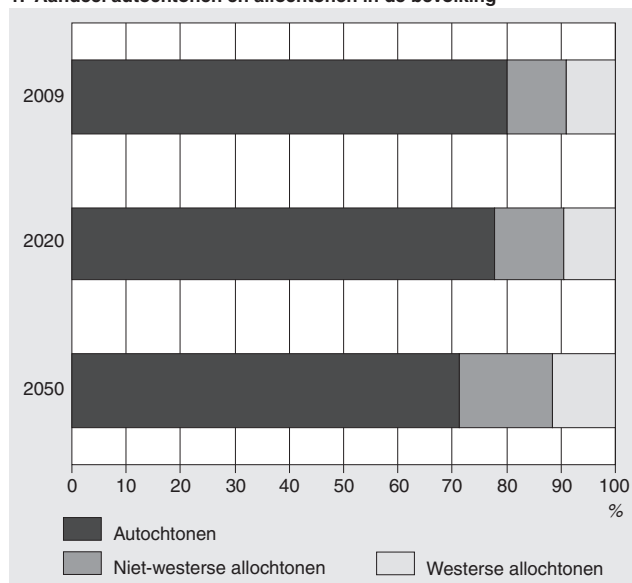
Het CBS rekent iemand tot de allochtonen als ten minste één van diens ouders in het buitenland is geboren. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen degenen die zelf in het buitenland zijn geboren (de eerste generatie) en degenen die in Nederland zijn geboren (de tweede generatie). De herkomstgroep wordt bepaald aan de hand van het geboorteland van de persoon zelf (eerste generatie) of dat van de moeder (tweede generatie), tenzij (in het geval van de tweede generatie) de moeder in Nederland is geboren. In dat geval is gerubriceerd naar het geboorteland van de vader. Autochtonen zijn personen van wie beide ouders in Nederland zijn geboren, ongeacht het land waar ze zelf zijn geboren.

2. Aandeel allochtonen in bevolking groeit fors

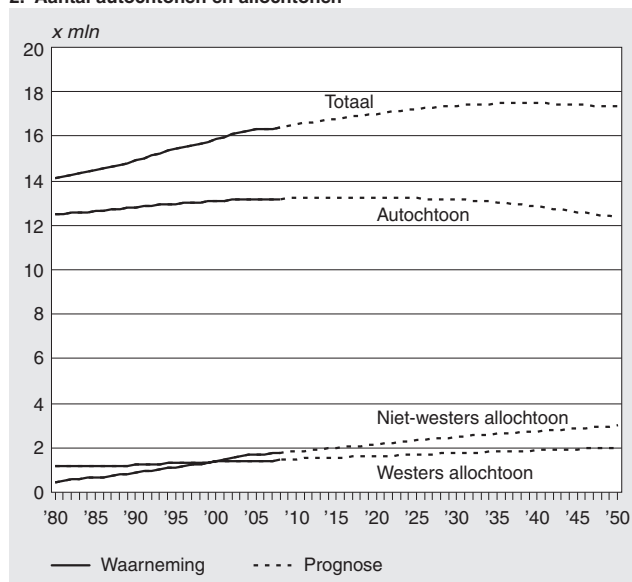
Volgens de nieuwe allochtonenprognose zal Nederland in 2050 bijna 5,0 miljoen allochtonen tellen, 1,8 miljoen meer dan in 2008. Omdat de totale Nederlandse bevolking in de periode 2008–2050 met 0,9 miljoen toeneemt (van 16,4 naar 17,3 miljoen), groeit het aandeel van de allochtonen in de bevolking sterk, van 19,6 naar 28,7 procent. Niet-westerse allochtonen nemen het grootste deel van deze groei voor hun rekening. In 2050 zal hun aantal 3,0 miljoen bedragen, tegen 1,8 miljoen in 2008. Het aandeel van de niet-westerse allochtonen in de totale bevolking groeit daarmee van 10,8 naar 17,2 procent. De toename van het aantal westerse allochtonen is, zowel absoluut als relatief, iets minder sterk. In 2050 telt Nederland 2,0 miljoen westerse allochtonen, waarmee hun aandeel in de bevolking dan 11,5 procent bedraagt.

Hoewel het aandeel van de autochtonen in de hele periode tot 2050 zal afnemen, daalt hun absolute aantal voorlopig niet. Tot ongeveer 2017 is nog sprake van een lichte groei van het aantal autochtonen, maar daarna zet een geleidelijk versnellende daling in. Volgens de nieuwe prognose telt Nederland tot ongeveer medio jaren twintig ongeveer 13,2 miljoen autochtonen, tegen 12,4 miljoen in 2050. In dat jaar zullen ongeveer zeven op de tien inwoners van Nederland autochtoon zijn. Nu is dit nog acht op de tien (grafiek 1). De totale Nederlandse bevolking bereikt rond 2038 haar maximale omvang, maar de allochtone bevolkingsgroepen zullen gedurende de hele prognoseperiode blijven groeien (grafiek 2).

1. Aandeel autochtonen en allochtonen in de bevolking

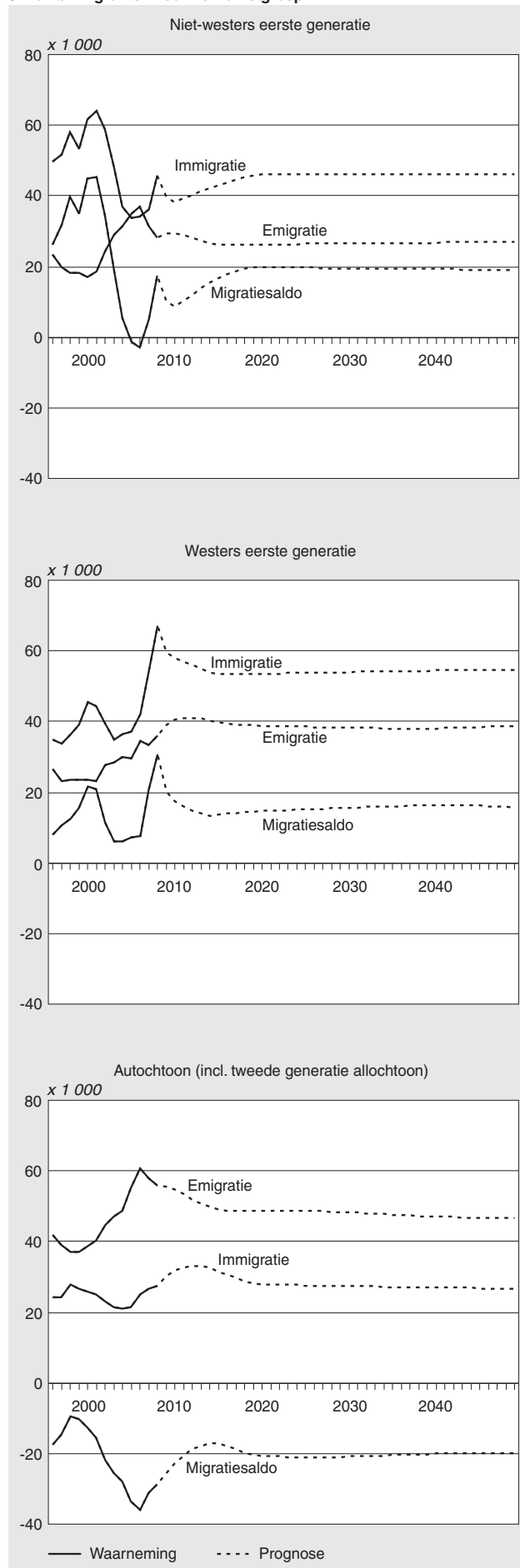
2. Aantal autochtonen en allochtonen

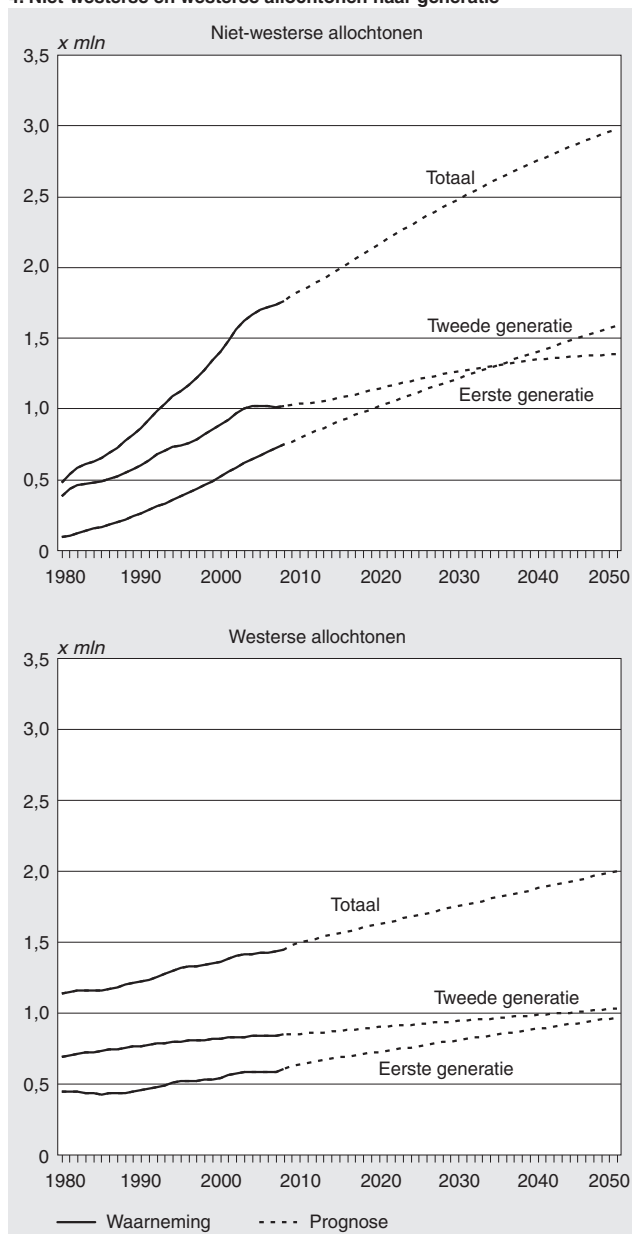
3. Groter aandeel niet-westerse tweede generatie

Begin deze eeuw bereikte het migratiesaldo – het verschil tussen het aantal immigranten en emigranten – van eerste

3. Aantal migranten naar herkomstgroep

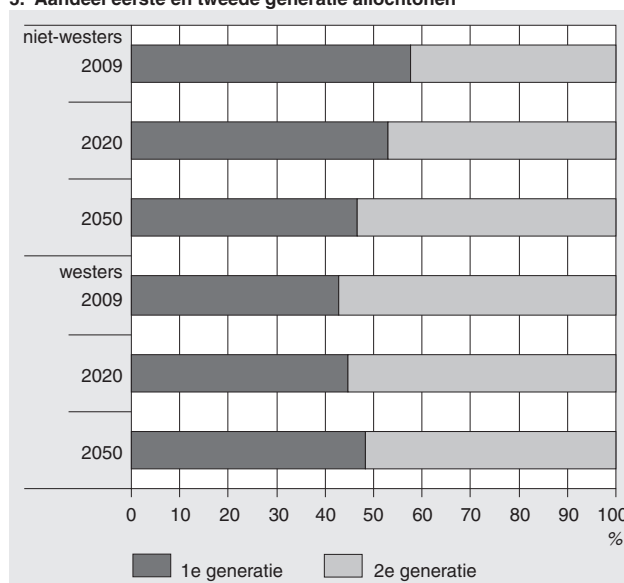

4. Niet-westerse en westerse allochtonen naar generatie

generatie niet-westerse allochtonen een hoogtepunt, met 45 duizend (in 2001). Vervolgens daalde dit aantal fors tot een licht vertrekoverschot, waarna weer een toename plaatsvond (*grafiek 3*). De tijdelijke neergang van het migratiesaldo werd veroorzaakt door een verslechtering van de economische situatie en de invoering van een nieuwe, aangescherpte Vreemdelingenwet. Door deze ontwikkeling bleef de omvang van de eerste generatie niet-westerse allochtonen de afgelopen jaren vrij stabiel, rond 1 miljoen (*grafiek 4*). De komende jaren wordt echter weer een geleidelijke toename van het aantal eerste generatie niet-westerse allochtonen verwacht, tot 1,14 miljoen in 2020 en 1,39 miljoen in 2050. Bij de tweede generatie is daarentegen tot op heden sprake geweest van een relatief sterke groei, die in de toekomst onverminderd zal aanhouden. In 2008 was de tweede generatie van de niet-westerse allochtonen nog beduidend kleiner dan de eerste generatie (0,46 tegen 0,82 miljoen). Medio jaren dertig zullen beide groepen, met elk 1,3 miljoen, ongeveer

5. Aandeel eerste en tweede generatie allochtonen

even groot zijn. Daarna is de tweede generatie in de meerderheid. In 2050 behoort naar verwachting 53 procent van de niet-westerse allochtonen tot de tweede generatie. Nu is dit nog 42 procent (*grafiek 5*).

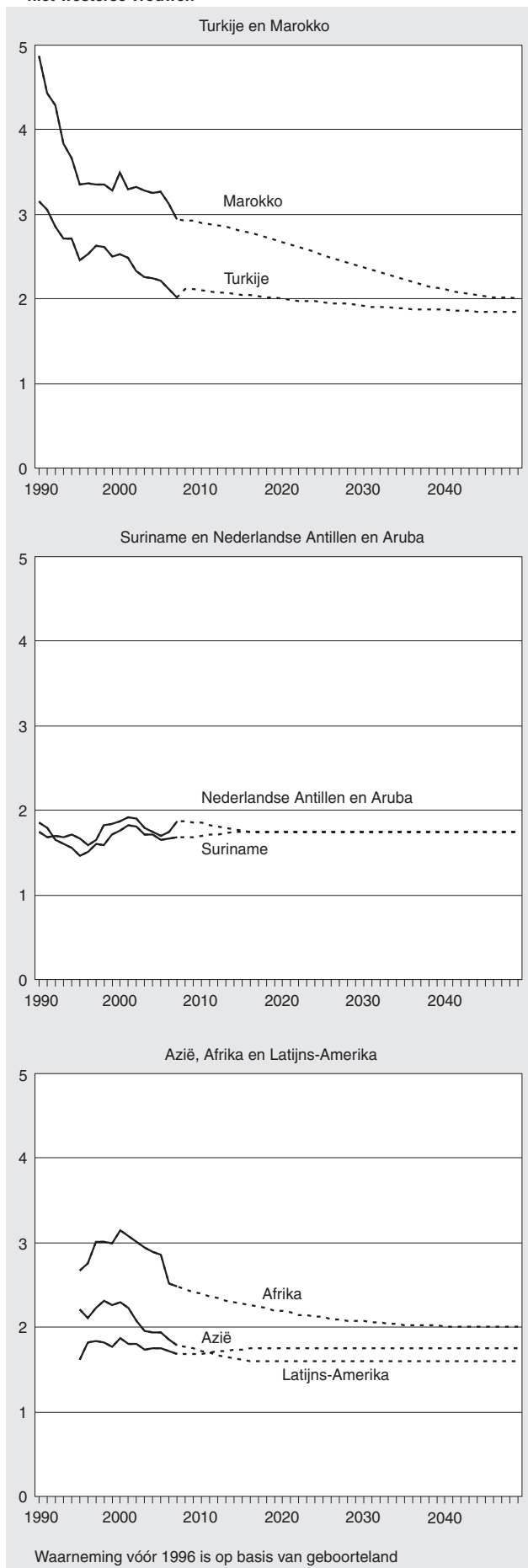
Ook het migratiesaldo van westerse allochtonen is sinds de millenniumwisseling gedaald en recent weer gestegen (*grafiek 3*). De fluctuatie was echter minder sterk dan bij de niet-westerse allochtonen. Zo was het migratiesaldo van eerste generatie niet-westerse allochtonen in 2001 nog twee keer zo groot als dat van westerse allochtonen, om vervolgens onder dat niveau te zakken. Relatief veel westerse allochtonen blijven maar voor enkele jaren in Nederland, maar de eerste generatie die wél in Nederland blijft, is hier gemiddeld al veel langer dan de niet-westerse eerste generatie. Om deze reden is, ander dan bij niet-westerse allochtonen, de tweede generatie westerse allochtonen nu al groter dan de eerste generatie. Voorlopig is de tweede generatie westerse allochtonen ook nog iets groter dan de tweede generatie niet-westerse allochtonen, maar al over enkele jaren zullen deze groepen getalsmatig van positie wisselen.

Anders dan bij de niet-westerse allochtonen neemt het aandeel van de westerse tweede generatie in het totaal van de westerse allochtonen in de komende decennia af (*grafiek 5*). Nu nog behoren bijna zes op de tien westerse allochtonen tot de tweede generatie, maar medio deze eeuw zullen de eerste en tweede generatie ongeveer even groot zijn.

4. Aantal niet-westerse geboorten daalt

De natuurlijke groei, het verschil tussen de aantallen geboorten en sterfgevallen, draagt ook in de komende jaren meer bij aan de bevolkingsgroei dan een positief migratiesaldo. Dit geldt voor niet-westerse allochtonen in sterkere mate dan voor de (gemiddeld oudere en minder

6. Totaal vruchtbaarheidscijfer (TFR) voor eerste generatie niet-westerse vrouwen

vruchtbare) westerse allochtonen. Dat de niet-westerse allochtone groei zo sterk is, komt niet zozeer door de hoge geboorteaantallen, maar door het lage aantal sterfgevallen in de niet-westerse bevolkingscomponent. In de komende jaren zal het migratiesaldo van niet-westerse allochtonen, na een aanvankelijke daling, naar verwachting oplopen van 9 duizend in 2010 naar 20 duizend in 2020. Het aantal geboorten van tweede generatie niet-westerse allochtonen daalt in dezelfde periode geleidelijk, van 29 duizend naar 24 duizend. De daling hangt samen met een afname van het aantal eerste generatie allochtone vrouwen in de vruchtbare leeftijden. Ook wordt een verdere daling van het gemiddeld kindertal bij deze groep verwacht. Het aandeel van niet-westerse allochtonen in het totaal van de Nederlandse geboorten neemt door de daling af. Op dit moment behoort een op de zes pasgeborenen tot de niet-westerse tweede generatie. In 2020 zal dit zijn teruggelopen tot een op de acht. Het aandeel van de westerse allochtone pasgeborenen is met een op de veertien veel kleiner, maar loopt wel langzaam op. Over tien jaar is een op de elf pasgeborenen een westerse allochtoon.

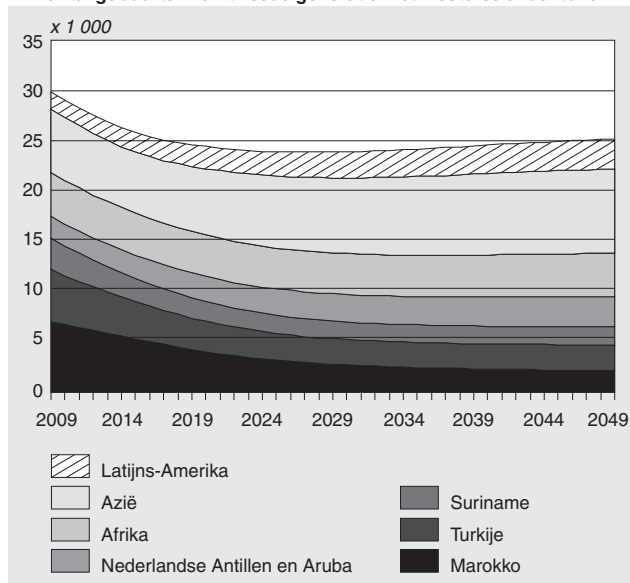
Ondanks het feit dat een op de zes pasgeborenen een niet-westerse allochtoon is, is de invloed van allochtonen op het gemiddeld kindertal van Nederlandse vrouwen zeer beperkt. Enerzijds is dit zo omdat de vruchtbaarheid van niet-westerse allochtonen weliswaar bovengemiddeld is, maar deels wordt gecompenseerd door de lager dan gemiddelde vruchtbaarheid van westerse allochtonen. Anderzijds is de vruchtbaarheid van niet-westerse allochtonen sterk gedaald. In het afgelopen decennium zakte het totaal leeftijdsspecifiek vruchtbaarheidscijfer (TFR) van eerste generatie niet-westerse allochtone vrouwen van 2,4 naar 2,1, terwijl dat van autochtone vrouwen juist iets opliep, van 1,6 naar 1,7. Het algemene beeld is er een van convergentie: niet alleen lijkt de tweede generatie – die overigens niet door middel van geboorte bijdraagt aan de groei van het aantal allochtonen, tenzij hun partner in het buitenland is geboren – wat betreft hun kindertal zeer sterk op de autochtonen, maar ook daalt de vruchtbaarheid van (met name) de Marokkaanse en Turkse eerste generatie snel. Deze trend doet zich, in nog sterkere mate, ook in de herkomstlanden voor (Garssen en Nicolaas, 2008). Door deze convergentie is ook de opwaartse invloed van niet-westerse allochtonen op de TFR van Nederland nog verder afgenomen. Momenteel zorgen niet-westerse allochtone vrouwen voor een verhoging van de TFR met slechts 0,04 (Van Duin, 2009). In tien jaar tijd is de TFR van Marokkaanse vrouwen gedaald van 3,4 naar 2,9, en die van Turkse vrouwen van 2,6 naar 2,0. De twee andere belangrijke niet-westerse herkomstgroepen, de Surinamers en Antillianen, hebben een vruchtbaarheidsniveau dat al langere tijd vergelijkbaar is met dat van autochtone vrouwen. In de allochtonenprognose wordt uitgegaan van een verdere daling van de TFR van Marokkaanse en Turkse vrouwen, tot 2,0 en 1,85 medio deze eeuw (*grafiek 6*).

In 2007 was van 21 procent van de pasgeborenen niet-westerse allochtonen alleen de vader in het buitenland geboren. De moeder was dus autochtoon of tweede generatie allochtoon. In 2000 was dit bij slechts 15 procent van de niet-westerse geboorten het geval. In de prognose is

verondersteld dat dit aandeel nog iets verder oploopt en rond 2020 op 23 procent uitkomt. Deze toename compenseert voor een deel het effect van de verdere daling van de vruchtbaarheid van eerste generatie niet-westerse allochtone vrouwen.

Van de 185 duizend kinderen die in 2008 in Nederland werden geboren, waren er 142 duizend (77 procent) autochtoon en 43 duizend (tweede generatie) allochtoon. Met 30 duizend vormden niet-westerse allochtone kinderen binnen de laatstgenoemde groep een ruime meerderheid. De grootste afzonderlijke niet-westerse groep, met 7 duizend geboorten, bestond in 2008 uit Marokkanen. Naar verwachting zal hun aantal en aandeel in de komende decennia fors gaan dalen, vanwege een sterk afnemende instroom van eerste generatie Marokkanen in combinatie met een dalend vruchtbaarheidscijfer (grafiek 7). Al in 2020 zal het aantal Marokkaanse geboorten tot 4 duizend zijn teruggelopen, met een verdere halvering tot 2049. Om dezelfde reden neemt ook het aantal Turkse geboorten sterk af. Daarentegen groeit het aantal geboorten van Aziatische kinderen (van 6 duizend in 2008 naar 8 duizend in 2049) en, op een lager niveau, van Latijns-Amerikaanse kinderen (van 2 duizend naar 3 duizend).

7. Aantal geboorten van tweede generatie niet-westerse allochtonen

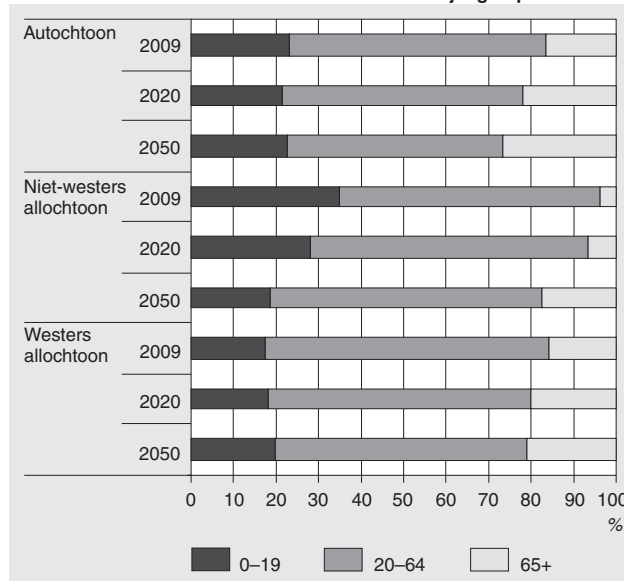

5. Ook niet-westerse bevolking vergrijst

Niet-westerse allochtonen zijn gemiddeld jonger dan autochtonen, terwijl westerse allochtonen juist ouder zijn. Momenteel is ruim een op de drie niet-westerse allochtonen jonger dan 20 jaar, tegen minder dan een op de zes westerse allochtonen. Van de autochtonen is bijna een kwart jonger dan 20 jaar. De aanwezigheid van niet-westerse allochtonen remt daardoor de vergrijzing enigszins. De gemiddelde leeftijd van de huidige Nederlandse bevolking is 39,9 jaar. Zonder niet-westerse allochtonen zou dit gemiddelde op 41,2 jaar liggen. Voornamelijk heeft de aanwezigheid van niet-westerse allochtonen echter veel meer effect op de grijze druk (de verhouding tussen het aantal 65-plussers en het aantal 20–64-jarigen) dan op het

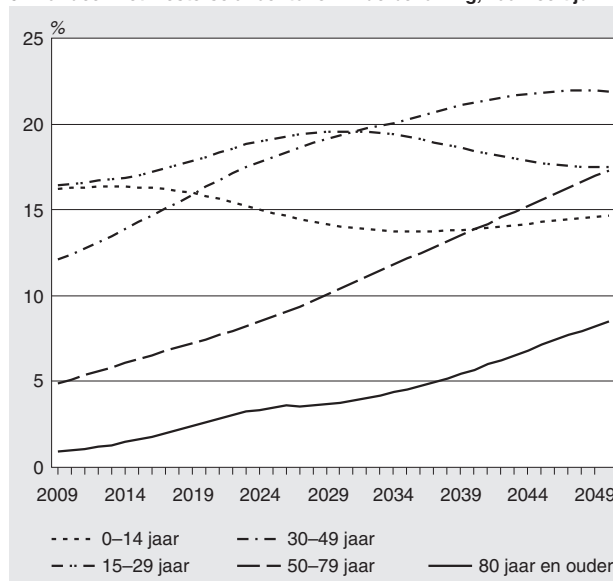
aantal 65-plussers. Momenteel is nog maar een op de 27 niet-westerse allochtonen 65 jaar of ouder, en vormen niet-westerse 65-plussers nog geen 3 procent van alle 65-plussers. In de komende decennia zal dit echter snel veranderen. In 2020 zal 6,5 procent van de niet-westerse allochtonen 65 jaar of ouder zijn, en in 2050 zelfs 17,5 procent. Daarmee is de niet-westerse bevolking dan even sterk vergrijsd als de huidige autochtone bevolking. De 'ontgroening' van de bevolking – de afname van het aandeel jongeren – die in eerdere decennia plaatsvond onder autochtonen, zal zich in de komende decennia ook onder niet-westerse allochtonen voltrekken. Onder autochtonen en westerse allochtonen zal het aandeel jongeren maar weinig veranderen (grafiek 8).

8. Aandeel autochtonen en allochtonen naar leeftijdsgroep

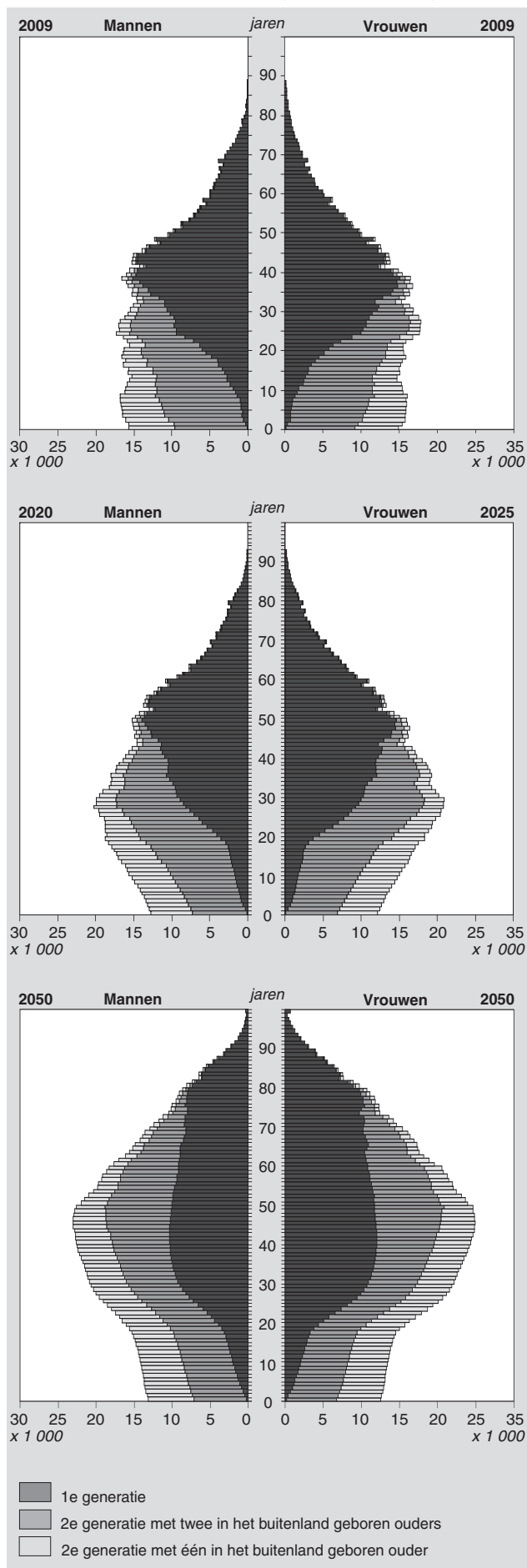

Anders dan bij westerse allochtonen neemt het percentage van de niet-westerse allochtonen in de bevolking vanaf ongeveer 30-jarige leeftijd sterk af. Op dit moment is

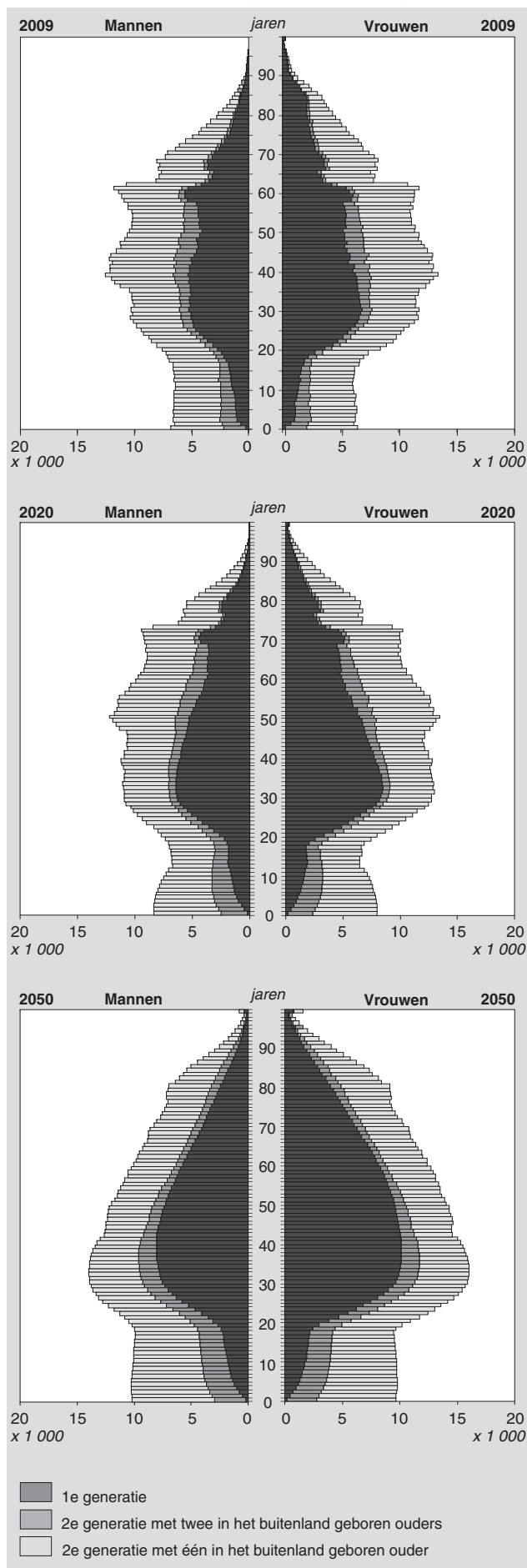
9. Aandeel niet-westerse allochtonen in de bevolking, naar leeftijd

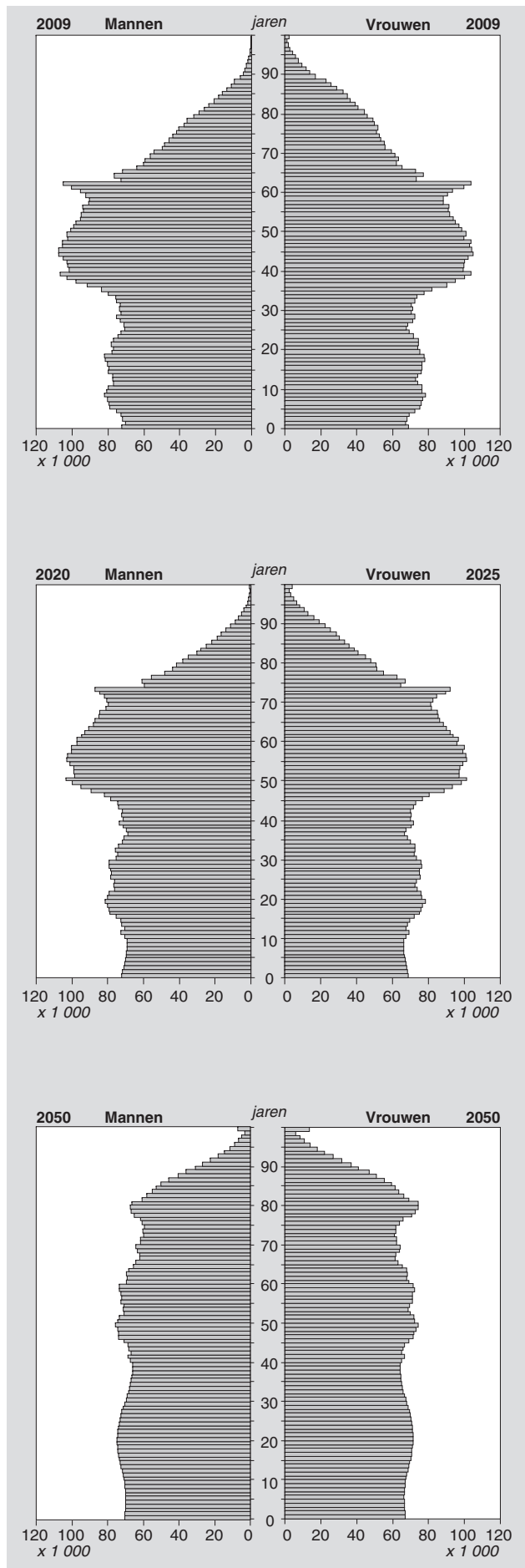
10a. Niet-westerse allochtonen naar geslacht, leeftijd en generatie

10b. Westerse allochtonen naar geslacht, leeftijd en generatie

10c. Autochtonen naar geslacht en leeftijd

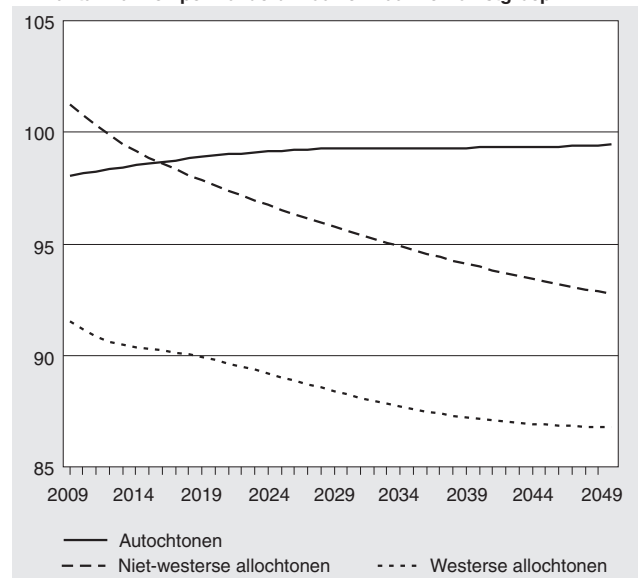
ongeveer een op de zes 0–14-jarigen en een vergelijkbaar aandeel 15–29-jarigen niet-westers allochtoon. Bij 50–79-jarigen daalt dit aandeel tot een op twintig, en bij 80-plussers tot een op 111. In de komende decennia zullen deze aandelen sterk gaan veranderen (grafiek 9). Op korte termijn blijft het aandeel van niet-westerse jongeren in de Nederlandse jeugd min of meer constant, waarna een lichte daling gaat optreden. Het aandeel van volwassen niet-westerse allochtonen zal daarentegen toenemen, waarbij vooral hun toename in de potentiële beroepsbevolking van groot belang zal zijn.

De ontwikkeling van de bevolkingspiramides voor niet-westerse en westerse allochtonen en voor autochtonen is weergegeven in grafieken 10a–10c. Onder niet-westerse allochtonen zal in de loop van de tijd de piramidevorm, die typerend is voor een jeugdige bevolkingsstructuur, overgaan in een vorm met een smalle basis en uiteraard smalle top, zoals de huidige leeftijdsopbouw van de autochtonen. De vorm van de westerse bevolkingspiramide verandert naar verhouding maar weinig. Wel blijkt uit grafiek 10b dat huwelijken tussen westerse allochtonen en autochtonen vaker voorkomen dan huwelijken tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen, gezien de omvang van de tweede generatie met één in het buitenland geboren ouder. De bevolkingspiramide van de autochtonen, ten slotte, neemt geleidelijk de vorm aan van een obelisk. In 2050 zullen de jaarklassen tot de leeftijd van 80 jaar ongeveer even groot zijn, waarna sprake is van een snelle afkalving.

6. In vrijwel alle groepen meer vrouwen dan mannen

In de komende decennia zullen in vrijwel alle niet-westerse herkomstgroepen die nu, als gevolg van hun migratiegeschiedenis, nog een mannenoverschot kennen, vrouwen de meerderheid gaan vormen. Bij autochtonen is al lange tijd sprake van een vrouwenoverschot, dat in de toekomst maar weinig zal veranderen (grafiek 11). Naar verwachting

11. Aantal mannen per honderd vrouwen naar herkomstgroep

zal alleen in de Afrikaanse herkomstgroep nog tot medio deze eeuw een mannenoverschot blijven bestaan. Wel neemt de sex ratio (het aantal mannen per honderd vrouwen) van deze groep geleidelijk af, van 118 in 2008 naar 102 in 2050. Marokkanen en Turken die nu met 107 en 106 nog relatief hoge sex ratio's kennen, zien deze afnemen tot 97 en 98. Opvallend laag blijft de sex ratio van Latijns-Amerikaanse allochtonen, die rond 70 schommelt. De migratie uit dit werelddeel heeft voor een belangrijk deel gezinsvorming als motief.

Literatuur

Duin, C. van, 2009, Bevolkingsprognose 2008–2050: naar 17,5 miljoen inwoners. *Bevolkingstrends* 57(1), blz. 15–22.

Garssen, J. en H. Nicolaas, 2008, Trends in cohort fertility of second generation Turkish and Moroccan women in the Netherlands: strong adjustment to native levels. *Demographic Research* 19(33), blz. 1249–1280.

Nicolaas, H., 2009a, Bevolkingsprognose 2008–2050: veronderstellingen over immigratie. *Bevolkingstrends* 57(1), blz. 23–33.

Nicolaas, H., 2009b, Bevolkingsprognose 2008–2050: veronderstellingen over emigratie. *Bevolkingstrends* 57(1), blz. 34–40.

Van der Meulen, A., C. van Duin en J. Garssen, 2009, Bevolkingsprognose 2008–2050: model en veronderstellingen betreffende de sterfte. *Bevolkingstrends* 57(1), blz. 41–53.

Staat Aantal niet-westerse en westerse allochtonen op 1 januari

		2009	2015	2020	2030	2040	2050
		<i>x 1 000</i>					
Totale bevolking		16 481	16 779	17 014	17 380	17 474	17 343
Autochtonen		13 200	13 225	13 222	13 143	12 841	12 366
Niet-westers	1e generatie	1 031	1 078	1 145	1 267	1 349	1 387
	2e generatie	772	912	1 019	1 216	1 406	1 591
	totaal	1 803	1 990	2 164	2 483	2 755	2 979
Westers	1e generatie	628	688	727	809	891	967
	2e generatie	850	876	901	945	988	1 031
	totaal	1 478	1 564	1 628	1 755	1 878	1 998
Turkije	1e generatie	195	197	199	202	199	188
	2e generatie	182	205	220	243	262	279
	totaal	377	402	420	445	461	467
Marokko	1e generatie	166	171	177	184	186	180
	2e generatie	174	207	229	257	276	290
	totaal	340	378	406	441	462	471
Suriname	1e generatie	185	187	190	191	183	165
	2e generatie	153	167	176	190	202	212
	totaal	338	355	367	382	385	377
Ned. Antillen en Aruba	1e generatie	80	88	95	109	119	128
	2e generatie	55	65	75	96	118	139
	totaal	134	153	170	204	237	267
Afrika	1e generatie	123	136	148	173	194	210
	2e generatie	78	99	116	147	178	210
	totaal	201	235	264	320	372	420
Azië	1e generatie	233	245	272	331	378	416
	2e generatie	100	128	154	213	276	342
	totaal	333	373	426	544	654	757
Latijns-Amerika	1e generatie	49	55	62	76	89	101
	2e generatie	30	39	49	70	94	119
	totaal	79	94	111	146	183	220
Indonesië	1e generatie	121	107	96	76	57	45
	2e generatie	263	258	254	241	215	172
	totaal	384	365	350	317	272	217
EU (26 landen)	1e generatie	372	432	466	540	615	682
	2e generatie	506	520	535	565	608	668
	totaal	878	952	1 001	1 105	1 222	1 350
Overig Europa	1e generatie	97	108	121	145	165	181
	2e generatie	46	58	68	88	107	124
	totaal	143	166	189	233	272	305
Overig niet-Europa	1e generatie	38	41	44	49	54	59
	2e generatie	36	40	43	50	58	67
	totaal	74	81	87	99	112	126